

25.3.2024

Helsingin kaupunginmuseon lausunto Lastenlinnantie 2, Taka-Töölö asemakaavan muutoksen ehdotuksesta

HEL 2022-008715 T 10 03 03

Helsingin kaupunkiympäristön toimialan asemakaavoituspalvelu on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Lastenlinnan asemakaavan muutoksen ehdotuksesta. Asemakaavan muutoksen yhteydessä tontin käyttötarkoitusta muutetaan mahdollistamaan toimitila- ja asuinrakentaminen. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta perustehtävänsä mukaisesti kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta.

Lastenlinnan sairaala on valmistunut arkkitehtien Elsi Borgin, Otto Flodin ja Olavi Sortan suunnitelmien mukaan vuonna 1948. Lastenlinna koostuu korkeasta, pyöreämuotoisesta sairaalarakennuksesta ja siihen liittyvästä matalasta siipirakennuksesta. Julkisivuja on elävöitetty poikkeuksellisen koristeellisilla, rappaukseen reliefinä tehdyillä kuvioilla sekä veistoksilla.

Asemakaavan muutos (kaavaratkaisu) koskee sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialuetta (YS), joka sijaitsee Lastenlinnantiellä Taka-Töölössä. Tontin käyttötarkoitus muuttuu Liike- ja toimisto-rakennusten korttelialueeksi, jolle saa sijoittaa asumista (KA-1). Kaavaratkaisu mahdollistaa kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaan entisen sairaalan korttelin osoittamisen uuteen käyttöön. Kaavaselostuksen mukaan alkuperäisen 1940-luvun rakennusvaiheen osuus torneineen suojellaan tärkeimpien sisätilojensa osalta. Stenbäckinkadun ja Linnankoskenkadun varren 1950-luvun laajennusosien tilalle suunnitellaan pääosin asumiskäyttöön osoitettavaa täydennysrakentamista valtakunnallisesti merkittävään Taka-Töölön rakennettuun kulttuuriympäristöön sovittaen. Uudisrakennukset on sijoitettu paikalleen siten, että ne sopeutuvat purettujen rakennusten lailla osaksi rakennuskokonaisuutta. Alkuperäinen, suojeltava Lastenlinnan rakennus osoitetaan pääosin toimitilakäyttöön. Kaavaratkaisun keskeisiä tavoitteita on saada tontin arvokkain rakennusosuus käyttöön ja peruskorjattua suojelutavoitteet huomioiden. Uuden lastensairaalan valmistuttua Lastenlinnalle ei ole enää ollut käyttöä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin lastensairaalan ja se on ollut tyhjiillään useamman vuoden ajan. Kaavan keskeisiä tavoitteita on myös täydennysrakentaminen hyvin saavutettaville alueille. Korttelialueet ovat yksityisomistuksessa ja kaavoitus on tullut vireille tontin omistajan hakemuksesta.

25.3.2024

Voimassa olevassa asemakaavassa vuodelta 1987 Lastenlinnan tonttia koskee merkintä sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialue YS. Kaavassa Lastenlinnan alkuperäinen rakennusvaihe eli Lastenlinnantien varren torniosa jalustoineen ja kaareva, kolmikerroksinen hoitolaosa on suojeltu merkinnällä sr-1 suojeltava rakennus. Alkuperäinen sisäänkäynti ja sen katos on suojeltu erikseen kt/s-merkinnällä ja määräyksellä suojeltava katos. Lisäksi asemakaavassa on annettu määräys: ”YS-korttelialueen luonnonkivimuurit, koristeaiheiset portit, rakennusten luonnonkiviset tukimuurit ja seinät sekä piha-alueen kiveys tulee säilyttää.” 1950-luvulla valmistuneita laajennusosia ei ole suojeltu. Helsingin yleiskaavassa 2016 alue on merkitty kantakaupunkialueeksi C2.

Kaupunginmuseon kanta

Kaupunginmuseo on lausunut asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta (14.3.2023). Museo on myös osallistunut kaavahankkeeseen liittyviin neuvotteluihin sekä käynyt katselmuksilla kohteessa. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan ja rakennustaiteellisesti merkittävän entisen lastensairaalarakennuksen käyttötarkoituksen muutos toimitila- ja asuinkäyttöön on vaativa tehtävä. Kaupunginmuseo on laatimassaan muistiossa Suojelutavoitteet Lastenlinnan uutta käyttöä varten (28.2.2019) nostanut esiin suojelutavoitteita, jotka ovat olleet lähtökohtina asemakaavan muutoksessa Lastenlinnan alkuperäisten 1940-luvun rakennusosien suojelumääräyksille.

Kaavaselostuksen mukaan Lastenlinnan alkuperäinen vuonna 1948 valmistunut rakennusosa muureineen, portteineen ja luonnonkiviladon-toineen säilyy suojeltuna asemakaavan muutoksessa. Suojelu ulottuu myös vanhan lastensairaalarakennuksen tärkeimpiin sisätiloihin. Kaavassa edellytetään lisäksi arvokkaiden sisätilojen huonekohtaista inventointia, jotta uusi toiminta saadaan sovitettua arvokkaisiin sisätiloihin. Piha-alueilla säilytetään ramppirakennelma sekä alkuperäisen pihasuunnitelman mukaiset istutukset ja puusto. Lastenlinnan vanhimman 1940-luvun rakennuksen sr-1 suojelumerkintä on päivitetty asemakaavan muutoksen yhteydessä muotoon: ”Rakennustaiteellisesti, historiallisesti ja kaupunkikuvallisesti erityisen arvokas suojeltava rakennus. Suojelu koskee rakennuksen alkuperäisiä tai niihin verrattavia rakenteita, rakennusosia ja arvokkaita sisätiloja. Rakennuksessa tehtävät korjaustyöt ja muutokset eivät saa heikentää sen arvoa tai hävittää sen ominaispiirteitä. Rakennusta ei saa purkaa.” Museo katsoo, että asemakaavan muutoksen suojelumääräyksissä on huomioitu Lastenlinnan rakennuksen ja ympäristön kulttuurihistorialliset ja rakennustaiteelliset arvot ja toteaa esitettyjen suojelumääräysten olevan asianmukaiset.

25.3.2024

Lastenlinnan vanhaan säilytettävään osaan esitetään asemakaavassa uusia toimintoja. Alkuperäinen 1940-luvun rakennus koostuu kolmesta erilaisesta osasta: tornista, kaarevasta nelikerroksisesta osasta ja näitä yhdistävästä nivelosasta. Viitesuunnitelman (Lahdelma & Mahlamäki architects, 24.1.2024) mukaan torniin ja tornin jalustaan esitetään potilas- ja tutkijahotellia aputiloineen. Viitesuunnitelman yleiskuvauksen mukaan Lastenlinnan koristeellinen julkisivurappaus kunnostetaan ja julkisivut säilytetään ennallaan. Myös suojeltaviksi esitetyt sisäosat säilytetään ja kunnostetaan. Tornin tilojen osalta keskikäytävän paikka ja mittakaava säilyy, mutta huoneiden ovet uusitaan. Huonejako noudattaa kuitenkin viitesuunnitelman mukaan tornin alkuperäisen huonejaon periaatetta. Huoneisiin rakennetaan peseytymistilat. Torniosaan esitetään myös uutta hissiä. Nelikerroksisen kaarevan rakennuksen osan maantasokerrokseen sijoittuu viitesuunnitelmassa coworking-tiloja ja asumisen aputiloja, ylimpiin kerroksiin asuntoja. Viitesuunnitelmassa neljännen ja viidennen kerroksen tilat on yhdistetty kaksikerroksisiksi asunnoiksi. Kaarevien keskikäytävien paikka ja mittakaava säilytetään ja palautetaan alkuperäisen luonteiseksi, mutta asuntoihin asennetaan uudet ovet. Kaarevan osan länsipään merenlahden suuntainen julkisivuosa palautetaan alkuperäisen luonteiseksi. Nivelosaan sijoittuu rakennuksen pääsisäänkäynti ja toisen kerroksen ravintola keittiöineen, joiden tilat ja ilme säilytetään.

Asemakaavanmuutos mahdollistaa 1950-luvun laajennusosan purkamisen. Lastenlinnan laajennusosat, nk. A- ja B-osat, rakennettiin 1950-luvun lopulla Elsi Borgin suunnitelmien mukaan. Borg oli jo eläkkeellä työn vastaanottaessaan, joten laajennusosa piirrettiin Kaisa Harjanteen ja Maija Suurlan perustamassa arkkitehtitoimistossa. Harjanne ja Suurla myös jatkoivat suunnittelutyötä Borgin kuoleman jälkeen. Kaavamuutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelman (13.2.2023) mukaan vuonna 1959 rakentuneiden laajennusosien kunto on selvitysten mukaan vanhempia osia heikompi. Lastenlinnan tulevaa käyttöä käsittelevissä ennakkoneuvotteluissa museo katsoi, että 1950-luvun laajennusosien purkamista voidaan tutkia, sillä laajennusosat eivät ole arkkitehtonisesti ja laadullisesti niin merkittävä, kuin Lastenlinnan alkuperäiset osat.

Kaavaratkaisun mukaiset uudisrakennusosat sijoittuvat kiinni katutilaan Stenbäckinkadulla ja säilytettävän kivimuurin taakse Linnankoskenkadulla. Purettavien 1950-luvun rakennusten tilalle rakennettavat uudisrakennukset on sijoitettu viitesuunnitelman mukaan paikalleen siten, että ne sopeutuvat osaksi rakennuskokonaisuutta. Stenbäckinkadun varren uudisrakennus on viisikerroksinen, rapattu betonirunkoinen asuin-kerrostalo. Uudisrakennusten julkisivujen päämateriaali, rappaus, täydentää vanhojen koristerapattujen rakennusten kokonaisuutta. Linnankoskenkadun varren kivimuurin takana oleva matala rakennus puretaan

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

4 (4)

25.3.2024

ja purettavan rakennuksen tilalle rakennetaan kaksikerroksinen rivitalo-tyyppinen asuinrakennus. Rivitalo avautuu pääosin pihan suuntaan, toisesta kerroksesta on näkymät kivimuurin yli meren suuntaan. Asuinrakennukset yhdistyvät matalalla jalustaosalla toisiinsa kadunkulmassa.

Suunnittelualue on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009) Meilahden sairaala-alue. Lastenlinnan rakennus kuuluu lisäksi kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään suomalaisen modernin arkkitehtuurin merkkiteosvalikoimaan. Kaavaselostuksen mukaan uudisrakennus sovitetaan korkeudeltaan ja julkisivuiltaan lähiympäristön olemassa olevaan rakenteeseen ja erityisesti tontin suojeltuun alkuperäiseen rakennukseen. Kaupunginmuseo pitää ehdottoman tärkeänä, että Lastenlinnan torni jää selvästi korkeimpana korttelin dominantiksi. Kaupunginmuseo katsoo, että asemakaavan muutoksen ehdotuksessa uudisrakennukset on sopeutettu riittävässä määrin kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaaseen ympäristöön sekä tontin vanhoihin suojeltuihin rakennuksiin.

Kaupunginmuseolla ei ole muuta huomautettavaa asemakaavan muutoksen ehdotuksesta.

Lisätiedot

Katariina Ruuska-Jauhijärvi, tutkija, puhelin: 09 310 36473
katariina.ruuska-jauhijarvi(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö